

Inhoud

1. Conclusies en aanbevelingen, reactie college, nawoord rekenkamercommissie
2. Welke risico's zijn er?
3. Informatie voor inwoners
4. Beleid en praktijk

Bijlagen

1. Gebruikte bronnen
2. Afkortingen
3. Overzicht fysieke veiligheid in gemeenteraad
4. Vragenlijst bewonerspanel
5. Verslag bewonerspanel
6. Organogram VRZHZ
7. Factsheet Verbonden partijen, VRZHZ
8. Zienswijze op regionaal

De gemeente Alblasserdam kent een hoog risicoprofiel fysieke veiligheid. Te denken valt aan een overstroming na een dijkdoorbraak, een ongeval in de tunnel of in de beroepsvaart. Op verzoek van de rekenkamercommissie Alblasserdam heeft het Onderzoekcentrum Drechtsteden onderzoek gedaan naar het fysieke veiligheidsbeleid van de gemeente. Een belangrijke vraag daarbij is in hoeverre de inwoners van Alblasserdam geïnformeerd zijn over de risico's en in hoeverre ze weten wat ze moeten doen in geval zich een ramp voordoet. Deze factsheet geeft een beschrijving van de resultaten van dit onderzoek.

Vastgesteld door de Rekenkamercommissie Alblasserdam op 29 juni 2015.

In het onderzoek staan drie vragen centraal:

1. Hoe is de verantwoordelijkheid voor risico's in de wet verankerd en hoe vult de gemeente Alblasserdam deze in de praktijk in?
2. Wat is het beoogde en daadwerkelijke effect van de communicatie over deze verschillende risico's?
3. Hoe licht de gemeente Alblasserdam haar inwoners over de risico's voor en wordt hiermee het beoogde doel, doelgroep en effect bereikt?

1 Conclusies en aanbevelingen

Het fysieke veiligheidsbeleid is onderdeel van de Nota Integraal Veiligheidsbeleid van 2012, die algemene hoofdlijnen voor de periode 2012-2016 geeft. Het voornemen van de gemeente is om in 2015 de Nota Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2020 op te stellen.

Naast algemene risico's ten gevolge van een pandemie of uitval van nutsvoorzieningen zijn er specifieke risico's voor Alblasserdam op gebied van het vervoer van gevaarlijke stoffen over de A15 (inclusief wegtunnel), de beroepsvaart over de rivier de Noord en een overstroming na een dijkdoorbraak. De gemeenteraad is geïnformeerd over ontwikkelingen in deze risico's, via het regionaal risicoprofiel, de Structuurvisie 2040 en recent via de raadsinformatiebrief DeltaProgramma Rijnmond-Drechtsteden.

Uit ons onderzoek blijkt dat de inwoners van Alblasserdam het vervoer van gevaarlijke stoffen over zowel weg als water als grootste risicobron in de gemeente zien. Gevolgd door overstroming en Nedstaal. Slechts een kleine minderheid denkt dat de gevaren van deze risico's zijn afgenomen. De meeste inwoners van Alblasserdam geven aan te weten wat ze moeten doen als de sirene gaat. Daar staat tegenover dat de meeste inwoners aangeven dat ze het afgelopen jaar niet actief over risico's geïnformeerd zijn. Een klein kwart kent de informatie van de gemeente wel. De informatie van de gemeente over risico's wordt door een vijfde van de inwoners als onvoldoende beoordeeld, door een vijfde als voldoende en door drievijfde als neutraal.

Inwoners van Alblasserdam worden jaarlijks actief geïnformeerd via de huis-aan-huis verspreide gemeentegids over wat te doen bij een ramp. Ze zijn in 2013 geïnformeerd via een Veiligheidswijzer door de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ). Daarnaast kunnen inwoners op de gemeentelijke website of via het algemene telefoonnummer van de gemeente zelf informatie opzoeken. In geval van een actuele ramp dient afgestemd te worden op RTV Rijnmond. Inwoners noemen vooral de gemeente als informatiebron voor risico's, zo blijkt uit het bewonerspanel. Risicokaart en website van VRZHZ worden door inwoners weinig benut als informatiebron.

De Wet veiligheidsregio's (Wvr) bepaalt dat de verantwoordelijkheid voor risicocommunicatie bij het bestuur van de VRZHZ ligt. In de praktijk communiceren andere organisaties en gemeenten ook over risico's. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij de structuurvisie, en de nota integraal veiligheidsbeleid.

De VRZHZ heeft in de afgelopen periode voldaan aan de wettelijke normen voor het opstellen van het regionaal risicoprofiel, beleidsplan, crisisplan en rampbestrijdingsplannen. Aan de door de VRZHZ voorgenomen jaarlijkse actualisatie van risicoprofiel en crisisplan is echter deels niet voldaan. Volgens de VRZHZ was er in 2013 geen aanleiding om het risicoprofiel te herzien en is dit aan het bestuur voorgelegd en geaccordeerd. In 2014 is door de VRZHZ gewerkt aan actualisering van het regionaal risicoprofiel, waarna het bestuur van de VRZHZ begin 2015 aan de gemeenteraad verzoekt om een zienswijze erop in te brengen en wensen kenbaar te maken omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid. De eerste actualisatie van het risicoprofiel van de VRZHZ is niet in een vergadering van de Gemeenteraad ter kennisname ingebracht.

Aanbevelingen

Inwoners zien de gemeente als primaire bron voor informatie over risico's en over een crisis, terwijl in de Wvr de verantwoordelijkheid voor risicocommunicatie bij de veiligheidsregio gelegd wordt. Het afstemmen van (verantwoordelijkheid over en inhoud van) informatie tussen VRZHZ en de gemeente Alblasserdam is van belang voor een effectieve en efficiënte risicocommunicatie. Zo kan de risicocommunicatie zoals op de gemeentelijke website en in de gemeentegids in 2015 afgestemd worden op het vernieuwde concept regionaal risicoprofiel. Ook als er zich een crisis of ramp voordoet, dient het voor inwoners duidelijk te zijn wat de primaire informatiebron is. We verzoeken het college om aan te geven in hoeverre in de praktijk sprake is van zo'n afstemming.

Uit het Bewonerspanel blijkt dat bewoners regelmatig informatie en duidelijker inzicht in mogelijke risico's en acties wensen en daarbij primair bij de gemeente informatie zoeken. De rekenkamercommissie beveelt het college aan om -afgestemd met de veiligheidsregio- natuurlijke momenten aan te grijpen om vaker te communiceren over risico's. Dat kan bijvoorbeeld naar aanleiding van activiteiten vanuit het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden, bij de behandeling van onderwerpen (zoals het regionaal risicoprofiel) in de gemeenteraad of een ongeval wat ook in Alblasserdam had kunnen gebeuren. Daarmee blijven de risico's voor de fysieke veiligheid en wat te doen bij een ramp bij inwoners van Alblasserdam onder de aandacht.

ALBLASSERDAM – Hulpdiensten zijn in de nacht van maandag 20 op dinsdag 21 april 2015 met spoed uitgerukt naar het Nieuwland Parc in Alblasserdam voor een melding van een mogelijk ongeval met gevaarlijke stoffen. De melder had namelijk stoom / rook vrij zien komen bij tankwagens. Behalve de tankautospuiter van de brandweer, kwamen ook de adviseur gevaarlijke stoffen, de Omgevingsdienst ZHZ, de chef van dienst van de politie, de beveiliging, de noodhulp en de officier van dienst van de brandweer ter plaatse.

Een onderzoek door de brandweer wees al snel uit dat het niet om een ongeval met gevaarlijke stoffen ging, maar dat er uit één van de tanks wat zuurstof was vrijgekomen. Volgens de brandweer betrof het een normaal bedrijfsproces dat er voor zorgt dat er geen overdruk in een opslagtank ontstaat.

Bron: Peter Stam / Alblasserdamsnieuws.nl

Reactie college

Op 29 mei 2015 heeft het college van burgemeester en wethouders van Alblasserdam gereageerd op het conceptrapport van de rekenkamercommissie. Hieronder geven wij de reactie beknopt weer. De volledig reactie is te zien op www.Alblasserdam.nl.

Het college is blij met de conclusie van de rekenkamercommissie dat er wordt voldaan aan de wettelijke normen voor het opstellen en actualiseren van de rampenbestrijdingsplannen, en geeft aan zich hier in de toekomst voor te blijven inspannen.

Het college vindt het belangrijk dat veiligheidsrisico's en kennis over wat te doen bij een ramp onder de aandacht blijven van de inwoners van Alblasserdam. Het college zal hierover blijven afstemmen met de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid en andere organisaties.

Nawoord rekenkamercommissie

De inspanningen van het college op het terrein van (de communicatie over) veiligheid en veiligheidsrisico's zullen we met belangstelling volgen.

2 Welke risico's zijn er?

Inhoud risicoprofiel

De Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (hierna te noemen VRZHZ) heeft voor de gemeenten in haar werkgebied in 2011 een regionaal risicoprofiel gemaakt.¹ Dit is een analyse van risico's op regionaal niveau (alles wat de normale inzet van hulpdiensten te boven gaat) waarbij is aangegeven welke gemeenten in het bereik van de risico's liggen.

Het regionaal risicoprofiel voor de VRZHZ is opgesteld volgens de "methode nationale risicobeoordeling" (programma nationale veiligheid) en de "landelijke handreiking regionaal risicoprofiel". Het risicoprofiel bevat:

- Het risicobeeld: een inventarisatie van soorten branden, rampen en crises die in de regio kunnen voorkomen;
- De risicoduiding: een uit het risicobeeld afgeleid overzicht naar soorten branden, rampen en crises;
- Een uitwerking van realistische scenario's gekoppeld aan incidenttypen;
- De risicoanalyse: m.b.v. landelijke beoordelingsmethodiek wordt bepaald hoe waarschijnlijk het is dat een bepaald scenario de komende beleidsperiode werkelijkheid wordt en hoe erg dat is als het gebeurt (impact).

De risico's waaraan de regio wordt blootgesteld zijn voor een deel regiospecifiek (de risico's zijn aanwezig door activiteiten en functies in of het karakter en de geografische ligging van het gebied) en voor een ander deel als generiek aan te merken (de risico's zijn in de VRZHZ aanwezig maar niet in hogere mate dan in de rest van Nederland, denk bijvoorbeeld aan een pandemie of extreem weer).

Voor ieder risico is de waarschijnlijkheid van een incident en de impact hiervan ingeschat. Bijvoorbeeld voor een ongeval in de tunnel onder de Noord, een ongeval met beroepsvaart of een overstroming. De VRZHZ heeft risico's ingedeeld in vier categorieën (zie tabel 1).

Tabel 1 Categorie indeling risico's en voorbeelden

impact	waarschijnlijkheid	
	hoog	gemiddeld/laag
hoog	categorie 1 langdurige stroomuitval	categorie 2 overstroming dijkkring
gemiddeld/laag	categorie 3 verkeersongeval wegtunnel	categorie 4 ongeval bij bedrijven

Bron: VRZHZ, regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid en Eerste actualisatie regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio, 2012.

Toelichting: In de concept- herziening van het regionaal risicoprofiel van 2015 worden overstromingsscenario's en waarschijnlijkheidsbeoordeling van een ongeval met gevaarlijke stoffen bij bedrijven hoger beoordeeld.

Overstroming: bij een dijkdoorbraak loopt het poldergebied van de Alblasserwaard/Vijfheerenlanden (zoals polder Blokweer) snel (dat wil zeggen binnen 24 uur) en diep (dat wil zeggen tussen 2 en 6 meter) onder water. De grote diepte maakt dat in dat geval het gebied ook lang (meer dan een half jaar) onder water zal staan. Er is kans op grote aantallen slachtoffers en grote economische schade.

In het kader van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden wordt het concept van meerlaagse veiligheid uitgewerkt. De bescherming tegen wateroverlast bestaat daarbij uit drie lagen:

- Laag 1: preventie: overstromingen dienen te worden voorkomen door dijkversterking en ruimte voor de rivier;
- Laag 2: Gevolgen beperken: ruimtelijke ordening en inrichting en waterrobuust bouwen moeten zorg dragen voor een duurzame ruimtelijke inrichting. Voorbeelden zijn het verhogen van ramen, dakramen, vluchtheuvels en drijvende of paalwoningen;
- Laag 3: Rampenbeheersing en eventuele evacuatie: een organisatorische voorbereiding op overstroming: bewustwording van en het organiseren van zelfredzaamheid bij inwoners en bedrijven.²

Eind 2014 is hierover via de website van Alblasserdam en RTV Dordrecht gecommuniceerd. Daarnaast is er een app om te kijken of je huis overstroomt als de dijk

We hebben de onderzoeksvragen beantwoord met behulp van een mix aan methoden. We organiseerden een bewonerspanel, deden deskresearch, mede op basis van raadsstukken en documenten aangeleverd door de VRZHZ en de adviseur openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding van de gemeente Alblasserdam.

De Factsheet is gebaseerd op de onderzoeksperiode 2011 tot en met eind 2014. Wel kon op enkele punten actualisering plaatsvinden in de periode tot en met half april 2015.

¹ Dit regionaal risicoprofiel wordt op dit moment geactualiseerd.

² Zie RIB Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden.

het toch begeeft (en wat je dan kunt doen): www.overstroomik.nl en de "ons water" website www.onswater.nl.

De risico's zijn door de veiligheidsregio samengevat in de risicoduiding Regionaal Risicoprofiel ZHZ en per gemeente gespecificeerd.

Tabel 2 Categorie indeling risico's gemeente Alblasserdam

onderwerp	risicoscenario	categorie-indeling Alblasserdam
natuurlijke omgeving	overstroming dijkkring 16	2
	extreem weer	3/4
gebouwde omgeving	branden/instorting/ontruiming grote en bijzondere gebouwen	3
technologische omgeving	ongeval met gevaarlijke stoffen, bedrijf of vervoer	4
	buisleiding	3
vitale infrastructuur en voorzieningen	uitval nutsvoorzieningen, langdurige stroomuitval	1
	uitval nutsvoorzieningen, verstoring drinkwater	3
	uitval nutsvoorzieningen, verstoring telecommunicatie en ICT	4
verkeer en vervoer	verkeersongeval op het land wegtunnel	3
	weg	4
	ongeval op water, beroepsvaart	3
	ongeval op water, recreatievaart	4
gezondheid	pandemie, griep	1/3
	ziektégolf, legionella	4
sociaal maatschappelijke omgeving	paniek in menigten	4
	grootschalige ordeverstoring, onrust (zoals bij jaarwisseling)	3
	incident met sociaal psychologisch impact, gezinsdrama, zinloos geweld	3

Bron: VRZHZ, regionaal risicoprofiel Zuid-Holland Zuid, eindrapport maart 2011, p 28 en 29

Toelichting: In de concept- herziening van het regionaal risicoprofiel van 2015 worden overstromingssscenario's en waarschijnlijkheidsbeoordeling van een ongeval met gevaarlijke stoffen bij bedrijven hoger beoordeeld.

 Informatie over waar risico's geconcentreerd zijn, is te vinden via de landelijke website www.risicokaart.nl, welke onder verantwoordelijkheid van provincies wordt bijgehouden. Het is een objectieve basis voor informatie en beleidskeuzes. De risicokaart is echter in zijn huidige vorm geen effectief instrument binnen de risicocommunicatie richting burgers. Het is –volgens de Inspectie van Veiligheid en Justitie- daartoe te statisch en burgers worden er in de praktijk niet of slecht mee bereikt.

De belangrijkste risico's voor Alblasserdam liggen in algemene risico's zoals een pandemie en uitval van nutsvoorzieningen, zoals langdurige stroomuitval. Specifiek voor Alblasserdam is verder het vervoer van gevaarlijke stoffen over de A15 (inclusief tunnel) en de rivier De Noord. Een ander risico voor Alblasserdam (Alblasserwaard) is overstromingsgevaar bij extreem hoog water. Ook de op Alblasserdams grondgebied aanwezige (twee) tankstations voor LPG, nabij de A15 vormen een risico. De locaties van bedrijven waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt en de lokaties van de hiervoor genoemde LPG stations worden gepubliceerd via de risicokaart Zuid-Holland.

Deze kaart is te vinden via de website www.risicokaart.nl. In 2014 is er door de Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) kritiek geuit op de risicokaart in het algemeen. Het blijkt dat gemeenten niet altijd goed zicht hebben op de betrouwbaarheid van de gegevens die door hen (of onder hun verantwoordelijkheid) worden geïnventariseerd en aangeleverd ten behoeve van de risicokaart. "De risicokaart is niet op orde"³ Door de IVenJ worden vraagtekens gezet bij de betrouwbaarheid (in de zin van juist, volledig en actueel) van de gegevens op de risicokaart.⁴ De risicokaart is in zijn huidige vorm geen effectief instrument binnen de risicocommunicatie richting burgers. Het is daartoe te statisch en sluit niet aan op de huidige behoefte. De burgers worden met de risicokaart niet of slecht bereikt. De IVenJ geeft aan dat de veiligheidsregio's nadrukkelijker betrokken moeten worden bij de aanlevering, verwerking, het beheer en het openbaar maken van de gegevens op de risicokaart. De gemeente Alblasserdam heeft begin 2014 de gegevens voor de risicokaart bijgewerkt.

³ zie Magazine nationale veiligheid en crisisbeheersing 2012, nr 1, p 38 Inspectie Veiligheid en Justitie, mr. J.H. Gout en Rob van der Eijk.

⁴ Dit is aanleiding tot een aantal verbeterpunten, zie nieuwsbrief 8 december 2014 risicokaart: informatie over ontwikkelingen in en rond de risicokaart.

3 Informatie voor inwoners

3.1 Hoe worden inwoners geïnformeerd?

In principe is er een onderscheid te maken in risicocommunicatie en crisiscommunicatie. Risicocommunicatie is algemene communicatie over de risico's die er voor inwoners van Alblasserdam is, zoals op gebied van waterveiligheid en vervoer gevaarlijke stoffen. De risicocommunicatie kan ook gaan over wat te doen als er zich een ramp of crisis voor zou doen. Deze communicatie zorgt voor bewustwording en voorbereiding op en kennis over mogelijke rampen en heeft tot doel de zelfredzaamheid van de burger te verbeteren.

Op het moment dat er een ramp of crisis zich voordoet is er sprake van specifieke incidentgebonden crisiscommunicatie. Hierbij wordt informatie gegeven over wat en waar iets gebeurd is, wat de gevolgen zijn, wat er aan gedaan wordt en er wordt ingegaan op handelingsperspectief van degenen in/of nabij het gebied.

Crisiscommunicatie

De verantwoordelijkheid voor crisiscommunicatie ligt bij de burgemeester⁵, die ervoor dient te zorgen dat bij een ramp of crisis de inwoners informatie wordt verschaft over de oorsprong, de omvang en de gevolgen en de te volgen gedragslijn. In de periode 2010-2014 is de gemeente Alblasserdam niet door een dergelijke ramp of crisis op fysiek terrein getroffen. Wel is er sprake geweest van inzet van het regionaal operationeel team van de VRZHZ bij dreigend hoog water in de regio.⁶

Risicocommunicatie

De verantwoordelijkheid voor risicocommunicatie ligt volgens de Wvr, artikel 46 bij het bestuur van de VRZHZ. In 2009 heeft de VRZHZ samen met de 19 gemeenten de Risicowijzer ontwikkeld en onder inwoners verspreid. En eind 2012 is in samenwerking tussen Politie, Ambulancedienst ZHZ, GGD ZHZ en Omgevingsdienst ZHZ een Veiligheidswijzer uitgebracht en verspreid onder in totaal 180.000 huishoudens in de regio. Hierna is er geen vergelijkbare folder/brochure huis-aan-huis verspreid. De informatie uit de Veiligheidswijzer zoals een adres, telefoonnummer, naam of website veroudert snel. De website www.vrzhz.nl is meer gericht op professionals dan op inwoners en verwijst inwoners door naar de gemeente voor informatie.⁷

In de praktijk vindt risicocommunicatie vooral plaats vanuit de gemeente. De gemeente heeft informatie over "rampenplan gemeente Alblasserdam" in de jaarlijks huis-aan-huis verspreide gemeentegids opgenomen. Daarin staat informatie over het (regionaal) risicoprofiel, de regionale samenwerking en wat te doen "als de sirene gaat".

3.2 Weten inwoners wat risico's zijn en wat te doen bij een ramp?

Ten behoeve van het onderzoek heeft het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) in december 2014 een bewonerspanel over communicatie gehouden. Aan de enquête namen 165 bewoners deel. Een hoge respons van 57%. Hierna geven we de belangrijkste uitkomsten weer.

A. Bewoners willen advies van de gemeente over hoe te handelen bij een ramp

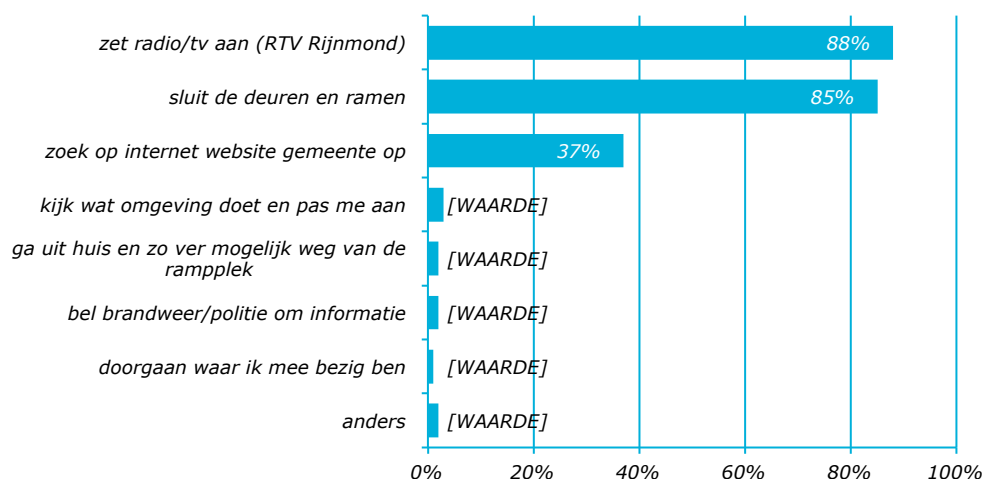
Uit het bewonerspanel blijkt dat een ruime meerderheid aangeeft dat ze weten wat ze moeten doen als de sirene gaat: 88% van de inwoners zegt te weten wat ze moeten doen. Slechts 2% van de Alblasserdammers weet niet wat hij of zij moet doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat. Bij een relatief klein deel (17%) van de bewoners is er wel eens iets gebeurd, zoals een rampsituatie in de buurt, waardoor zij op dat moment behoefte hadden aan informatie.

⁵ Of indien de omvang van de ramp het vraagt, de voorzitter van de veiligheidsregio.

⁶ zoals op 4/5-1-2012, 3 tot 6-12-2013 en 10-1-2015.

⁷ Een voorbeeld hiervan: "in de regio Zuid-Holland Zuid is er vanwege de harde wind en regen in sommige gemeenten sprake van hoogwater. Voor maatregelen die u kunt nemen om overlast tegen te gaan verwijzen we u naar de website van uw gemeente".

Figuur 1 Wat doen inwoners in geval dat de sirene gaat?

Nedstaal is een staalbedrijf. Eind 2014 is het overgenomen door de Andus Group. Eind 2012 heeft de vorige eigenaar bij de provincie vergunning aangevraagd voor een proef asbestverwerking. Deze vergunningaanvraag heeft geleid tot protest vanuit gemeente en omwonenden. De nieuwe directie van Nedstaal heeft direct per brief laten weten dat de proeven niet doorgaan. De Andus Group gaat geen asbesthoudend schroot gebruiken in het productieproces van Nedstaal.

Meer dan de helft (53%) is het (zeer) oneens met de stelling 'de kans klein is dat er in mijn omgeving een ramp plaatsvindt'. Hoewel een heel klein van deel van de bewoners aangeeft niet te weten wat zij moeten doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat, is het meest genoemde antwoord op de vraag wat verwacht u aan informatievoorziening vanuit de gemeente bij een ramp 'advies over hoe te handelen'. Daarnaast willen ze duidelijke en goede communicatie vanuit de gemeente.

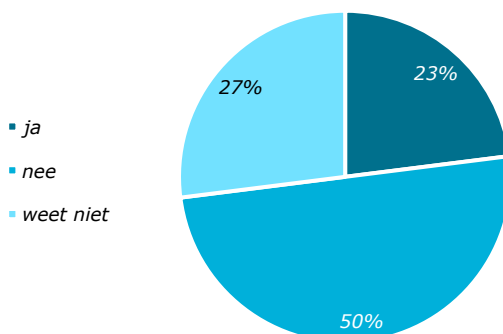
B. Hoogwater of overstroming door rivier meest genoemde risicobron in omgeving

Welke risicobronnen komen in uw omgeving (binnen een straal van 500 meter) voor? Op deze vraag antwoordde 87% van de Alblasserdammers hoogwater of overstroming door een rivier. In tweede instantie noemen de Alblasserdammers weg met transport van gevaarlijke stoffen (65%). Bij de vraag 'welk risico acht u het meest waarschijnlijk om zelf door te worden getroffen?' zien we deze antwoordvolgorde terug. Wanneer we de open vraag 'wat is volgens u de grootste risicobron in uw gemeente?' zien we echter een andere antwoordvolgorde. Hier scoort transport van gevaarlijke stoffen over weg en water het hoogst, gevolgd door overstroming en in derde instantie Nedstaal (zie kader). Slechts een kleine minderheid denkt dat de gevaren van deze risico's zijn afgenomen.

C. Bewoners willen meer informatie

Een klein kwart van de inwoners geeft aan het afgelopen jaar informatie over risico's in hun omgeving ontvangen te hebben. Voor zover informatie is ontvangen, is dit meestal afkomstig van de gemeente. Andere antwoorden, zoals 'andere' organisatie (zoals de veiligheidsregio) en bedrijven worden beduidend minder vaak genoemd. Over de informatie van de gemeente over de risico's zijn de bewoners niet zo tevreden. 20% vindt de informatie onvoldoende tot slecht, 60% is neutraal en 20% vindt deze goed. Zeven op de tien bewoners geven aan meer informatie over risicobronnen in hun gemeente te willen. Bewoners willen met name meer, regelmatigere informatie en duidelijker inzicht in mogelijke risico's en acties.

Figuur 2 Heeft u in het afgelopen jaar informatie ontvangen over risico's in uw omgeving?

D. Toezicht, controle en handhaving

Niet de gemeente, maar de rijksoverheid is volgens de bewoners van Alblasserdam de partij die het meest verantwoordelijk is voor het maken van beleid om risico's te verminderen. Dit geldt ook de handhaving en controle op risico's. Het meest genoemde verbeterpunt dat bewoners aandragen om risico's te verminderen is meer toezicht, controle en handhaving. Ook daar zien we de wens van bewoners om verbetering van de communicatie- en informatievoorziening en de behoefte aan inzicht in risico's terug.

4 Beleid en praktijk

De gemeente is verantwoordelijk voor integrale en fysieke veiligheid. De gemeenteraad stelt daarbij de kaders vast en ziet toe op de uitvoering (controle). Fysieke veiligheid is onderdeel van het integraal veiligheidsbeleid en het ruimtelijk orderingsbeleid, zoals neergelegd in de structuurvisie en bestemmingsplannen. Daarnaast zijn er raakvlakken met het milieubeleid. De aansturing van de veiligheidsregio (VRZHZ) vindt plaats vanuit het integraal veiligheidsbeleid (zie paragraaf 4.2). Bij de uitvoering van het veiligheidsbeleid is een aantal taken overgedragen aan de VRZHZ (zie paragraaf 4.1).

4.1 Bestuurlijke verankering en uitvoering door de VRZHZ

Sinds 1 oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's (hierna te noemen Wvr) in werking. Als het gaat om het fysieke veiligheidsbeleid, zijn daarmee een aantal gemeentelijke taken overgedragen aan de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (hierna te noemen VRZHZ).

In de Wvr is beschreven dat het bestuur van de veiligheidsregio een aantal beleidsdocumenten vaststelt. Het gaat ten eerste om een inventarisatie en analyse van aanwezige risico's, inclusief relevante risico's uit aangrenzende gebieden (risicoprofiel). Het risicoprofiel is de basis voor het beleidsplan, waarin de veiligheidsregio het beleid voor de meerjarige uitvoering van de opgedragen taken vastlegt. De veiligheidsregio is ook verantwoordelijk voor een crisisplan, een operationeel plan dat de generieke aanpak van rampen en crises in de regio beschrijft en het rampbestrijdingsplan: een operationeel plan waarin de aanpak van concrete rampsituaties voor specifieke inrichtingen beschreven staat.

De onderlinge samenhang van relevante documenten die de VRZHZ opstelt, is weergegeven in onderstaand schema. Hierna zullen we de belangrijkste documenten ook kort toelichten.

Figuur 3 Onderlinge samenhang beleidsdocumenten VRZHZ

Risicoprofiel

De VRZHZ heeft op 4-11-2010 het concept regionaal risicoprofiel naar de Colleges van B&W gestuurd met verzoek om reactie vanuit de gemeenteraad. Daarin staat dat "op grond van artikel 15, derde lid van de Wvr, de gemeenteraad wordt verzocht uw

De regio Zuid-Holland Zuid is het meest zuidelijke deel van de provincie Zuid-Holland en omvat 17 gemeenten: Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht Sliedrecht, Zwijndrecht, Gorinchem, Molenwaard, Giessenlanden, Hardinxveld-Giessendam, Zederik en Leerdam, Oud-Beijerland, Binnenmaas, Korendijk, Cromstrijen en Strijen.

De indeling van de VRZHZ komt (in deze regio) overeen met die van de Dienst Gezondheid & Jeugd en Omgevingsdienst ZHZ. Voor wat betreft de politie wijkt de indeling af. Nederland is namelijk ingedeeld in 10 politie-eenheden, waarbij geheel Zuid-Holland Zuid onder de eenheid Rotterdam valt.

zienswijze op het concept risicoprofiel en uw wensen omtrent het risicobeleid kenbaar te maken". Uit de reactie van de gemeente Alblasserdam (die we in de bijlage hebben opgenomen) blijkt dat extra aandacht gevraagd wordt voor risico omtrent buitendijkse gebieden en de daarin gevestigde bedrijven, transport en opslag van radioactief materiaal, een ramp buiten het grondgebied maar wel met gevolgen voor Zuid-Holland Zuid, een luchtvaartongeval, het transport van gevaarlijke stoffen over water en paniek bij een grootschalig evenement.

Bij de 1e actualisatie van 2012 is onder meer ingegaan op door de gemeenten (waaronder Alblasserdam) ingebrachte risico's. Zo is bijvoorbeeld het risico ten gevolge van transport en opslag van radio-actief materiaal via scenario's berekend en ingedeeld in één van de vier eerdergenoemde categorieën.

Sinds de invoering van de Wvr heeft de veiligheidsregio eenmaal een risicoprofiel gemaakt en dit eenmaal geactualiseerd (actualisatie 28 maart 2012). Dit voldoet aan de wet, welke dit eenmaal in de vier jaar voorschrijft. De VRZHZ heeft echter aangegeven in het regionaal risicoprofiel dat het risicoprofiel geen statisch document beoogt te zijn, maar jaarlijks zal worden geactualiseerd. Trends kunnen op deze wijze worden meegewogen en het effect van beleid op bepaalde risico's kan worden gemeten. Het risicoprofiel zal vanuit dat oogpunt niet volledig zijn. Het risicoprofiel dient te worden gezien als "groeidocument" dat op basis van bestuurlijke en operationele "input" en ontwikkelingen in de regio zal worden uitgebouwd.⁸ In de praktijk blijkt het risicoprofiel alleen in 2012 geactualiseerd te zijn. Volgens de VRZHZ was er in 2013 geen aanleiding om het risicoprofiel te herzien en is dit aan het bestuur voorgelegd en geaccordeerd.

Begin 2015 wordt het regionaal risicoprofiel opnieuw geactualiseerd. Het bestuur van de veiligheidsregio stelt daarna het regionaal risicoprofiel vast na overleg met de raden van de 17 gemeenten in Zuid-Holland Zuid de regio, waarbij het bestuur de raden verzoekt hun wensen kenbaar te maken omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid.

Beleidsplan

De VRZHZ heeft in 2011 tegelijkertijd met het risicoprofiel en voorafgaand aan de vaststelling van het beleidsplan aan gemeenten verzocht om wensen omtrent het risicobeleid kenbaar te maken en input te geven voor het beleidsplan. De gemeente heeft in een reactie op het risicoprofiel haar zienswijze gegeven op het risicoprofiel (zie bijlage 8), echter zonder expliciet input te geven op het beleidsplan. Het Beleidsplan VRZHZ geeft richting aan de professionele inspanningen om de rampenbestrijding, crisisbeheersing (inclusief risicobeheersing), brandweezorg en (grootschalige) geneeskundige hulpverlening in het gebied van Zuid-Holland Zuid (ZHZ) op de best mogelijke wijze uit te voeren. Op grond van de Wvr, artikel 14 stelt het bestuur van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) tenminste éénmaal in de vier jaar een beleidsplan vast. Het bevat onder meer:

- een beschrijving van de beoogde operationele prestaties van de diensten en organisaties van de veiligheidsregio, alsmede van de politie en van de gemeenten in het kader van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing;
- een oefenbeleidsplan;
- de voor de brandweer geldende opkomsttijden en een beschrijving van de voorzieningen en maatregelen, noodzakelijk voor de brandweer om daaraan te voldoen.

In het beleidsplan wordt (specifiek voor Alblasserdam) aandacht gevraagd voor de externe veiligheidsknelpunten langs de A15, ter hoogte van Hardinxveld-Giessendam en Alblasserdam, hetgeen volgt uit het risicoprofiel.⁹

Regionaal crisisplan

Het Regionaal Crisisplan Zuid-Holland Zuid (RCP) legt vast hoe de samenwerking tussen de verschillende diensten en organisaties bij bestrijding van crises en rampen is geregeld. In het crisisplan zijn de taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en afspraken over de randvoorwaarden, melding en alarmering, opschaling, gezag en informatievoorziening

⁸ Regionaal risicoprofiel, p 19.

⁹ Zie Beleidsplan ZHZ, p13.

opgenomen. Zo omvat het crisisplan onder andere de afspraken die zijn gemaakt met de gemeentelijke organisatie.¹⁰

De VRZHZ heeft het in juni 2011 vastgesteld waarna het per 1-10-2011 in werking trad. De VRZHZ heeft aangegeven een jaarlijkse actualisatie belangrijk te vinden.¹¹ "Om de bestrijding van rampen en crises voortdurend te verbeteren zal aan de hand van voortdurende evaluatie van oefeningen, trainingen en incidenten de kwaliteit en de uitvoering van de crisisorganisatie worden beschouwd. Dit kan leiden tot aanpassing en/of actualisatie op onderdelen van het regionaal crisisplan of de bijbehorende handboeken, minimaal 1 keer per jaar."

Versie 2.0 van het regionaal crisisplan dateert uit juni 2012 en versie 3.0 uit juni 2013, in werking vanaf 1 oktober 2013. In 2014 is deze versie niet meer geactualiseerd. In de tweede helft van 2015 zal het regionaal crisisplan weer worden geactualiseerd.

Als apart onderdeel is het proces crisiscommunicatie toegevoegd. Dit proces loopt door alle teams in de crisisorganisatie heen en heeft een belangrijke plaats bij een ramp of crisis. Het bepaalt het beeld naar buiten toe.¹² De taak van crisiscommunicatie is om middels communicatie bij te dragen aan betekenisgeving, schadebeperking en informatieverstrekking bij een ramp of crisis, conform artikel 7 van de WvR en artikel 10, 11, 11a, 12 en 14 van het besluit informatie inzake rampen en crisis.

De uitvoeringsorganisatie van de crisiscommunicatie heeft drie taken:

- Publieks- en persvoorlichting
- Interne voorlichting
- Afstemmen met de informatievoorziening van andere partijen

Bevolkingszorg

De gemeente is ten tijde van een (dreigende) ramp of crisis verantwoordelijk voor de bevolkingszorg. Dat houdt in dat de gemeentelijke organisatie processen in gang zet die burgers moeten beschermen en ondersteunen ten tijde van een ramp of crisis en de terugkeer naar de normale situatie bespoedigen. Het handboek bevolkingszorg is één van de handboeken van het regionaal crisisplan. De organisatie past zich aan aan de aard en omvang van het incident. Bevolkingszorg is een bevoegdheid van het college. Het is dus geen aan de VRZHZ overgedragen taak. Concreet zijn gemeenten verantwoordelijk voor de processen:

- opvang en verzorging getroffen¹³;
- registratie slachtoffers;
- registratie schade;
- nazorg bevolking¹⁴;
- voorlichting aan bevolking.

De bevolkingszorg is uitgewerkt in vijf draaiboeken: Publieke zorg, Communicatie, Informatie, Omgevingszorg en Ondersteuning. In zo'n draaiboek worden taakorganisatie, doel en middelen beschreven.

De gemeenteraad wordt via een raadinformatiebrief geïnformeerd over wijzigingen in de gemeentelijke crisisorganisatie die per 1 januari 2015 ingevoerd zijn. Het Algemeen Bestuur van de VRZHZ heeft halverwege 2014 ingestemd met het vormen van drie uniforme crisisorganisaties, per subregio, één. Er komt voor alle Drechtsteden één (ondersteunende) crisisorganisatie. Door het samenvoegen van de huidige crisisorganisatie zijn aanzienlijk minder gemeentelijke medewerkers nodig om de rambestrijdingsprocessen uit te kunnen voeren. Op dit moment hebben ongeveer 1900 gemeentelijke functionarissen binnen Zuid Holland Zuid een taak in de bevolkingszorg. Dit aantal wordt teruggebracht tot ongeveer 650. Deze medewerkers worden vanaf 1 januari

¹⁰ Zie toelichting op wet veiligheidsregio 5-11-2013, pagina 21.

¹¹ Zie ook de titelpagina van het regionaal crisisplan: Het beheer, de borging en actualisatie van dit document is belegd bij de afdeling Risico- en Crisisbeheersing van de VRZHZ. Het regionaal crisisplan wordt jaarlijks geactualiseerd.

¹² Regionaal Crisisplan, versie september 2013, pagina 6.

¹³ Bij grote rampen, zoals een overstroming zal het Rode Kruis hierin een taak vervullen. De verantwoordelijkheid om zich voor te bereiden ligt in eerste instantie bij de bewoners. Het Rode kruis raadt Nederlanders aan om zich daar meer van bewust te zijn en om via een checklist het noodpakket jaarlijks te controleren.

¹⁴ De nafase van een incident valt ook onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid.

2015 op uniforme wijze getraind en geoefend om onderlinge bijstand te faciliteren. De wijzigingen vinden budgettair neutraal plaats. Naar verwachting zal er op termijn sprake zijn van besparing op de kosten voor opleiden, trainen en oefenen.

Rampbestrijdingsplannen

De Wvr, artikel 17 stelt dat voor veiligheidsrapportage-plichtige BRZO-bedrijven een rampbestrijdingsplan opgesteld moet worden. Zo'n rampbestrijdingsplan geeft inzicht in de bedrijfsprocessen en rampbestrijdingsorganisatie die het bedrijf heeft en benoemt de specifieke afspraken aanvullend op de generieke planvorming. Het opstellen en actualiseren van de rampbestrijdingsplannen valt onder de verantwoordelijkheid van de Veiligheidsregio ZHZ. In de regio zijn 8 rampbestrijdingsplannen, waarvan geen voor bedrijven in Alblisserdam. De VRZHZ ontwikkelt ook incidentbestrijdingsplannen voor specifieke incidenttypen. Zo zijn eind 2014 voor de volgende onderwerpen plannen beschikbaar:

- extreme weersomstandigheden;
- incidenten op de weg;
- incidenten op het spoor;
- incidenten op het water;
- verstoring drinkwatervoorziening;
- hoogwater en overstromingen;
- stroomuitval;
- buisleidingincidenten¹⁵.

Oefenbeleidsplan

Aan het Beleidsplan 2011-2014 is het Multidisciplinair Beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen 2011-2014¹⁶ als bijlage opgenomen, conform de Wvr, artikel 14. Per jaar wordt nadere invulling gegeven aan de visie en doelen door middel van het MOTO jaarplan. Hierin zijn onder andere een jaaroverzicht met opleidingen, trainingen, oefeningen en doelstellingen beschreven. Aan het einde van elk jaar wordt het oefenjaar geëvalueerd en de leerpunten vanuit oefeningen en incidenten worden meegenomen in het volgende oefenjaar.¹⁷

Per 1-1-2015 wordt de organisatie van de gemeentelijke crisisbeheersing gewijzigd. Die wijzigingen zullen worden vastgelegd in geactualiseerde draaiboeken en het handboek bevolkingszorg. Om gemeentelijke medewerkers beter op hun taak voor te bereiden wordt een nieuw regionaal beleidsplan voor gemeentelijke functionarissen opgesteld. Dit Regionaal Beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen bevolkingszorg Zuid Holland Zuid 2015-2017 versie 12.0 is inmiddels eind 2014 door de VRZHZ vastgesteld.

4.2 Het beleid van de gemeente Alblisserdam

Nota Integraal veiligheidsbeleid

In de Nota integraal veiligheidsbeleid van mei 2012 beschrijft de gemeente Alblisserdam onder meer het beleid op gebied van fysieke veiligheidsrisico's.¹⁸ Kern van de aanpak is de beheersing van veiligheidsrisico's zoals door vervoer van gevaarlijke stoffen in Alblisserdam en de omliggende regio. Beheersing van deze risico's geschiedt via implementatie van milieu- en RO-wetgeving, risicocommunicatie en voorbereiding op rampenbestrijding.

De hoofdlijnen voor de periode 2012-2016:

- Gemeente, de Veiligheidsregio en operationele diensten prepareren zich op de bestrijding van rampen en crises via o.a. planvorming, opleiding, training en oefening.
- De gemeente Alblisserdam zet in op de verdere versterking van de gemeentelijke rampenbestrijdingsorganisatie tot een professionele 4e kolom (naast de Brandweer, GHOR en politie).¹⁹
- Het Regionaal Crisisplan en Regionaal Handboek bevolkingszorg wordt actueel gehouden. Het wordt bijgesteld wat betreft systematiek en organisatie zodra nodig.

¹⁵ Deze ligt ongeveer langs de A15 en Betuwelijn.

¹⁶ Inmiddels geactualiseerd in Multidisciplinair Beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen 2012-2015.

¹⁷ De oefenevaluatie voor 2014 is in januari 2015 nog in de maak.

¹⁸ Pagina 33-35.

¹⁹ Begin 2015 zijn de wijzigingen gemeentelijke crisisorganisatie beschreven in een raadsinformatiebrief.

Een belangrijke rol hierin hebben de regionale werkgroepen. Zij zijn verantwoordelijk voor de actualiteit en juistheid van de deelplannen.

- Binnen de bevolkingszorg waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn, zijn draaiboeken uitgewerkt ten behoeve van de gemeentelijke taakorganisaties: Publieke zorg, Communicatie, Informatie, Omgevingszorg en Ondersteuning.
- Daarnaast worden ook de rampenbestrijdingsplannen (RBP's) actueel gehouden. Verantwoordelijk hiervoor is de regionale brandweer. In Alblasserdam is er overigens niet een dergelijk bedrijf waar een rampbestrijdingsplan voor nodig is.

Het voornemen van de gemeente is om in 2015 de nota integraal veiligheidsbeleid voor 2016-2020 op te stellen.

Structuurvisie 2040

In de Structuurvisie is informatie over waterveiligheid en het vervoer van gevaarlijke stoffen over weg en water opgenomen evenals de ruimtelijke beperkingen en mogelijke toekomstige aandachtspunten die dat met zich mee brengt.²⁰ De ruimtelijke beperkingen zijn anno 2013 verwerkt in de meest actuele bestemmingsplannen.²¹

Aansturing en advisering VRZHZ

De aansturing en advisering van de VRZHZ verloopt via bestuurlijke weg (de burgemeester zit in het bestuur van de veiligheidsregio). Advisering verloopt via ambtelijke weg. Te noemen zijn de Adviesgroep Gemeentesecretarissen Veiligheid (AGV), ten tweede een kerngroep met ambtenaren en ten derde het Bureau Gemeenten dat in 2014 is vormgegeven. Het bereidt besluitvorming over gemeentelijke risico- en crisisbeheersing voor en initieert en coördineert de gezamenlijke activiteiten van de gemeenten.

Definities:

Externe veiligheid: kans om buiten een inrichting te overlijden als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof betrokken is. Bron: Besluit externe veiligheid inrichtingen, artikel 1d, 27 mei 2004.

Fysieke veiligheid

De mate waarin mensen beschermd zijn en zich beschermd voelen tegen persoonlijk leed door ongevallen en tegen onheil van niet-menselijke oorsprong. Bron: Basisboek integrale veiligheid, Boom/Lemma, 2011.

Waterveiligheid

Fysieke veiligheid als gevolg van overstroming en andere vormen van wateroverlast.

Bedrijfsveiligheid

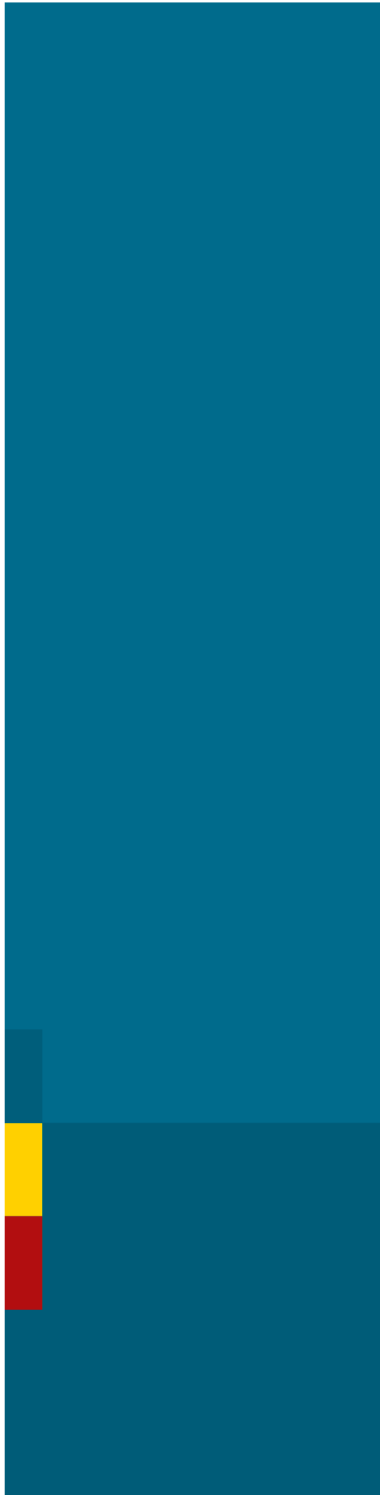
Fysieke veiligheid als gevolg van bedrijf waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt.

Een **ramp** is een zwaar ongeval of andere gebeurtenis waarbij het leven en de gezondheid van veel personen, het milieu of grote materiële belangen in ernstige mate zijn geschaad of worden bedreigd. Een gecoördineerde inzet van diensten of organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken.

Een **crisis**: een situatie waarin een vitaal belang van de samenleving is aangetast of dreigt te worden aangetast. Bron Wvr, artikel 1.

²⁰ Een toekomstige ontwikkeling is bijvoorbeeld de komst van een containerterminal op het grondgebied van Alblasserdam ten behoeve van het Havenbedrijf Rotterdam.

²¹ Structuurvisie Alblasserdam 2040 bedrijvig Hollands dijkdorp, p 19 en 20.

drs. J.M.A. Schalk
drs. M.C.A. Bakx
april 2015

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05